

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
Влада

**Извештај о примени препорука број 12а), 26а), 44 и 48г)
из Закључних запажања Комитета за елиминисање дискриминације жена
у вези са Четвртим периодичним извештајем о примени
Конвенције о елиминисању свих облика дискриминације жена (CEDAW)**

Београд, март 2021. године

Увод

Делегација Републике Србије представила је Четврти периодични извештај о примени Конвенције о елиминисању свих облика дискриминације жена на 72. заседању Комитета за елиминисање дискриминације жена, у фебруару 2019. године у Женеви. У складу са препоруком број 52. из Закључних запажања Комитета (CEDAW/C/SRB/4), која се односи на обавезу државе чланице да у року од две године од представљања периодичног извештаја достави у писаној форми информације о предузетим корацима за спровођење препорука садржаних у ставовима 12а), 26а), 44 и 48г), Република Србија извештава Комитет о реализацији ових препорука.

Овај двогодишњи период извештавања обележила је криза узрокована пандемијом COVID 19, која је и у свету и у нашој земљи, поред ограничавања уживања свих људских права, довела и до успоравања и застоја у остваривању многих планираних активности на свим пољима. Жене су, и у Србији, поднеле највећи терет ове здравствене кризе како у сфери приватног тако и професионалног живота.

Такође, 2020. година је била изборна година у Републици Србији, што је са једне стране узоковало пролонгирање формирање Владе али је на крају резултирало и формирањем три нова министарства: Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог, Министарство за бригу о породици и демографију и Министарство за бригу о селу¹.

Препорука број 12а) - Законодавни оквир и дефиниција дискриминације

Комитет подстиче државу уговорницу да: а) усвоји нови нацрт Закона о забрани дискриминације без даљег одлагања;

Новоформирано Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог² као приоритет у раду, има усвајање, измене и допуне антидискриминационих закона: измене и допуне Закона о забрани дискриминације, усвајање Закона о родној равноправности и Закона о истополним заједницама.

Рад на измени Закона о забрани дискриминације, који је започет у предходном мандату Владе, настављен је у широком партиципативном процесу, у складу са Законом о планском систему³, кроз даље усглашавање полазних основа текста са препорукама ЕУ. Радна група сачињена је од представника надлежних државних ресора, цивилног сектора, синдиката и академске заједнице.

¹ Закон о министарствима („Службени гласник РС”, број 128/2020

² Члан 12. став 3. Закона о министарствима

³ „Службени гласник РС”, број 30/2018

Према методологији утврђеној Законом о планском систему Републике Србије⁴ и Уредбом о методологији управљања јавним политикама, анализи ефеката јавних политика и прописа и садржају појединачних докумената јавних политика⁵ као и Правилником о смерницима добре праксе за остваривање учешћа јавности у припреми нацрта закона и других прописа и аката⁶ обавеза је надлежног предлагача да у фази планирања и дефинисања прописа спроведе консултације ради остваривања учешћа јавности у припреми нацрта закона, кроз прикупљање коментара и сугестија.

Јавне консултације које су трајале од 3 - 20. фебруара⁷ и јавна расправа од 4. до 23. марта о.г. су се због ограничења услед пандемије COVID 19, водиле електронским путем⁸.

Такође, Министарство за људска права и друштвени дијалог организује и вођење друштвених дијалога на којима учествују како највиши представници ресорних министарстава тако и народни посланици, представници независних тела, синдиката, организација цивилног друштва, академске заједнице и политичких странака.

Овај сложен процес има за циљ не само да се коначно постигне друштвени консенсус у погледу најбољих законских решења у коначном тексту закона већ и да се по усвајању овог закона обезбеди његова адекватна и пуна примена. То ће значити корак даље у односу на досадашњу праксу када се могло констатовати да је законски оквир у овој области добар али да се исто не може рећи и за његову примену.

Очекује се да Предлог закона о изменама и допунама Закона о забрани дискриминације буде у скупштинској процедура до краја маја 2021. године.

Препорука број 26 а) - Трговина људима и експлоатација проституције

Комитет препоручује да држава уговорница: а) укине члан. 16 Закона о јавном реду и миру и осигура да жене у проституцији нису криминализоване, укључујући и Закон о јавном реду и миру; обезбеди излазне програме и алтернативне могућности за стварање прихода за жене које желе да напусте проституцију;

Народној скупштини није достављен предлог закона или измена и допуна Закона о јавном реду и миру⁹, у погледу дела одредаба члана 16. који гласи: „Ко се одаје проституцији, користи услуге проституције или уступа просторије ради проституције - казниће се новчаном казном од 50.000-150.000 динара или казном затвора од 30 до 60 дана. Ко малолетном лицу уступа просторије ради проституције - казниће се затвором од 30 до 60 дана.“ Од почетка примене овог новог Закона о јавном реду и миру, до краја 2020. године за прекршаје из члана 16 поднето је укупно 1.427 Захтева за покретање прекршајног поступка (2016/380, 2017/284, 2018/199, 2019/277 и 2020/287).

⁴ „Службени гласник РС”, број 30/18

⁵ „Службени гласник РС”, број 8/19,

⁶ „Службени гласник РС”, број 51/2019

⁷ <http://javnerasprave.euprava.gov.rs/javna-rasprava/258>

⁸ javnarasprava@minljud.gov.rs

⁹ „Службени гласник РС”, број 6/2016 и 24/2018

Преко е-учионице, програм стручног усавршавања полицијских службеника, на тему „Појам, препознавање и деловање на кривично дело трговина људима”, од марта до децембра 2019. године похађало је 26.129, а у периоду јануар-децембар 2020. године исту тему похађало 30.308 полицијских службеника.

У погледу излазних програма и алтернативних могућности за стварање прихода за жртве трговине људима које су биле експлоатисане кроз проституцију, дошло је до благог повећања капацитета система, што омогућава постојање програма који су доступни свим жртвама трговине људима које су биле сексуално експлоатисане.

Центар за заштиту жртава трговине људима, на основу протокола о сарадњи са Националном службом за запошљавање, подржава запошљавање ових корисника, које је отежано због низа друштвених фактора.

Национална служба за запошљавање у складу са *Програмом запошљавања тешко запошљивих корисника* (сарадња са системом социјалне заштите) ради на запошљавању ових корисника. Центри за социјални рад такође обезбеђују подршку у сарадњи са Центром за заштиту жртава трговине људима. Резултати у запошљавању су унапређени у односу на претходни период али још увек постоји простор за побољшање.

Препорука број 44 - Жене из осетљивих друштвених група

Комитет позива државу уговорницу да енергично настави са напорима да елиминира вишеструке и међусобно повезане облике дискриминације које доживљавају групе жена у неповољном положају, истовремено осигуравајући њихово економско оснаживање. Комитет охрабрује државу уговорницу да спроведе свеобухватну анализу за процену ситуације, посебних потреба и аспирација угрожених група жена, као што су Ромкиње, старије жене, сиромашне жене, жене са инвалидитетом, избеглице и интерно расељене жене, жене које воде домаћинства, како би прикупила податке за унапређење законодавног оквира и развој политика.

Народна скупштина и њена радна тела у оквиру контролне функције прате примену закона и разматрају друга питања која се односе на жене из осетљивих друштвених група. У извештајном периоду, у циљу праћења примене Закона о забрани дискриминације, Народна скупштина је разматрала два редовна годишња извештаја Повереника за заштиту равноправности. Поводом разматрања ових извештаја Народна скупштина је усвојила закључке који садрже препоруке за унапређење стања у појединим областима, укључујући и препоруке које се односе на жене из осетљивих друштвених група. Између осталог, Народна скупштина је дала препоруку Влади за даље предузимање мера и активности како би се обезбедило унапређење положаја Рома, посебно Ромкиња у погледу приступа адекватном становању, здравственим, образовним и услугама социјалне заштите, као и запошљавању. Такође, истакнута је и потреба предузимања мера за економско оснаживање, подстицање запошљавања жена и развој женског предузетништва. Одбор за људска и мањинска права и равноправност полова одржао је 26. новембра 2019. године јавно слушање на тему: Спречавање насиља над женама.

Координационо тело за родну равноправност је 29. априла 2020. године одржало мултисекторски састанак посвећен питању родно заснованог насиља према женама и насиља у породици у ситуацији ванредног стања.

Секретаријат за социјалну политику, демографију и равноправност полова активно учествује и подржава све пројекте који промовишу родну равноправност на територији АП Војводине. Посебно се финансира програм мера за економско оснаживање жена које су трпеле насиље.

Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва је, у сарадњи са Сигурном кућом Сомбор, у периоду октобар–децембар 2019. године, спровео истраживање о положају и капацитетима сигурних кућа у Републици Србији.

Положај жена на тржишту рада

Према анкетним подацима о радној снази (годишње просечне вредности), последњих неколико година карактерише побољшање апсолутног и релативног положаја жена на тржишту рада Републике Србије, али је родни јаз у основним индикаторима тржишта рада и даље присутан.

Обухват незапослених жена мерама активне политике запошљавања у 2019. и 2020. години:

Незапослена лица укључена у мере АПЗ				
Година/Укупно лица	2019 / 142.540		2020 / 65.058	
МЕРЕ	Укупно незапослених	Жене	Укупно незапослених	Жене
мере активног тражења посла	119.294	66.384	38.570	20.928
програми додатног образовања и обуке	9.177	6.000	14.561	8.837
програми субвенција за запошљавање	8.776	4.490	7.396	3.672
програм јавних радова	5.293	2.409	4.531	2.118

Додатна подршка интеграцији или реинтеграцији на тржиште рада, односно унапређењу запошљивости (кроз стицање додатних знања, вештина и компетенција) обезбеђена је кроз програмски циклус ИПА 2013, као и кроз сарадњу НСЗ и јединица локалне самоуправе на реализацији локалних акционих планова запошљавања.

Жене према припадности категоријама теже запошљивости, укључене у мере активне политике запошљавања током 2019. и 2020. године ¹⁰		
Категорија	Број жена	
	2019.	2020.
До 30 година старости	24.223	14.763
Категорија вишкови запослених	7.176	2.898
Старије од 50 година	15.772	6.537
Незапослени без квалификација или са ниским нивоом квалификација	19.651	7.392
Жене са инвалидитетом	4.121	1.779
Ромкиње	3.053	1.534
Жртве породичног насиља	74	41
Избеглице	47	14
Интерно расељена лица	628	209

Женско предузетништво препознато је као значајан сегмент у структури привреде Републике Србије, а статистички показатељи на нивоу државе показују да је проценат жена у бизнису око 31%, што је слично подацима у ЕУ (30%). Према подацима Републичког завода за статистику Србије (Анкета о радној снази, 3 квартал 2020. године), стопа запослености износи 49,9%. Иако статистика показује да последњих година имамо благи пораст у оснивању компанија и предузетничких радњи од стране жена (последњи подаци Агенције за привредне регистре показују да је у првих 10 месеци у 2020. години основано 6.905 привредних друштава, а од тога је у 1.611 оснивач била жена), на локалном нивоу и даље су присутни проблеми у оснивању нових, али такође и у високој стопи гашења компанија. Жене најчешће започињу посао отварањем предузетничке радње и углавном се баве услужним делатностима, које су мање профитабилне, иновативно слабије, изложене већој конкуренцији и сивој економији и упошљавају мањи број радника. На локалним тржиштима и у мањим срединама, пословање жена је више изложено јавности, неуспех се доживљава лично и не охрабрује ни за поновно покретање као ни за иницијалну реализацију идеје о сопственом послу. Међутим, жене су ипак постале самосвесније и одважније, делом и због финансијских и нефинансијских програма подршке које нуде државне институције, као и због специјалних кредитних линија за жене.

У оквиру пројекта „Кључни кораци ка родној равноправности”, који спроводе КТРО, МЕИ и UN Women, у претходне три године подржано је 16 организација цивилног друштва у области економског оснаживања жена и побољшања положаја жена на тржишту рада, у укупном износу од 57 милиона динара, а оснажено је преко 1.600 жена.

¹⁰ Напомена: незапослено лице се може суочавати са више фактора отежане запошљивости, те приказан обухват по категоријама не треба сабирати.

Жене са инвалидитетом

Стратегијом унапређења положаја особа са инвалидитеом у Републици Србији за период 2020 – 2024. године, која је донета је 5. марта 2020. године, констатовано је да су жене са инвалидитетом у ризику од вишеструке дискриминације; невидљиве у јавној сфери; не учествују у довољној мери у јавном и политичком животу; суочавају се са тешкоћама у остваривању својих права, као и да су изложене родно заснованом насиљу. Укључивањем перспективе жена и девојака са инвалидитетом у политике, програме и стратегије о инвалидитету, о родној равноправности и родној перспективи, тежи се превазилажењу вишеструке и унакрсне дискриминације у свим сферама њиховог живота.

Професионална рехабилитација и подстицање запошљавања жена са инвалидитетом	2019 ОСИ/жене	2020 ОСИ/жене
мере активне политике запошљавања	4.121	1.779
мере активног тражења посла	2.781	775
програми додатног образовања и обука	277	52
програми субвенција за запошљавање	511	443
програм јавних радова	552	509
Опредељена средства /РСД	550 милиона	550 милиона

Напомена: Смањен обухват незапослених лица мерама активне политике запошљавања (укључујући и ОСИ) у 2020. години последица је ограничених могућности за несметану реализацију мера активне политике запошљавања, услед епидемиолошке ситуације.

Ромкиње

Национална коалиција за сузбијање дечјих бракова, основана фебруара 2019. године, подржава заинтересоване стране да координисаном акцијом одговоре на проблем дечјих бракова у Србији и да обезбеде да припадници/це ромске заједнице, жене и мушкарци, дечаци и девојчице, почну да мењају своје праксе у односу на овај проблем. Чланови/це коалиције су представници/це релевантних министарстава/институција, Тима за социјално укључивање и смањење сиромаштва, као и организација цивилног друштва. Коалиција је и у условима пандемије успела да редовно одржава састанке, а у сарадњи са цивилним сектором, штампаним и електронским медијима, континуирано спроводи кампању на тему штетности дечијих бракова.

Жене на селу

Циљеви *Стратегије развоја пољопривреде и руралног развоја до 2024. године*¹¹ могу се посматрати кроз призму родне равноправности, јер су усмерени не само на унапређење квалитета живота и смањење сиромаштва, већ и на равноправнији удео у расподели дохотка и економских могућности, као и праведнији друштвени положај свих. Оперативни циљеви, који се односе на заштиту и афирмацију жена и младих, подразумевају постизање

¹¹ „Службени гласник РС”, број 85/14

веће социјалне кохезије и напредније, иновативније социјалне мреже у руралним срединама.

Мере руралног развоја би требало да доведу до повећања запослености жена, виталности руралне популације, побољшања економског положаја и статуса малих пољопривредних газдинстава. Индикатори показују да учешће жена у развоју пољопривреде и руралног развоја остварује тенденцију раста у поређењу са претходним годинама.

Такође, у 2020. години успостављена је *Платформа за извештавање о реализованој подршци пољопривреди и руралном развоју на покрајинском и локалном нивоу* која ће омогућити да се прати и учешће жена у реализованој програмској подршци пољопривреди и руралном развоју.

Координационо тело за родну равноправност, у сарадњи са НАЛЕД-ом и Етно мрежом, спроводи пројекат „Упослимо 1000 жена у руралним подручјима“, кроз подршку куповини традиционалних рукотворина од стране друштвено одговорних приватних компанија, јавних предузећа, институција и међународних организација. Од покретања иницијативе запослено је 766 жена. КТРР сваке године у сарадњи са партнерима обележава 15. октобар - Међународни дан сеоских жена.

Мигранткиње, избегле и интерно раљењене жене

Комесаријат за избеглице и миграције у свим азилним и прихватним центрима *смештај миграната и тражилаца азила* врши уз поштовање начела недискриминације, родне равноправности и јединства породице. Поред поштовања свих стандарда у вези са смештајем, здравствене заштите и медицинских услуга, укључујући саветовалишта о сексуалном и репродуктивном здрављу и приступ гинекологу, развијене су посебне процедуре за поступање у случају родно заснованог насиља. Примењује се *Водич за идентификацију девојчица без пратње* као и обуке за рано откривање потенцијалних жртава трговине људима. Нарочита пажња се посвећује укључивању девојчица у образовни систем (школска 2020/21 укупно 66 девојчица или 80%).

Када Комесаријат у процесу интеграције решава *стамбене потребе избеглицама и интерно расељеним лицима* брачним друговима, у уговорима по којима се стиче својина на непокретности, предвиђено је да се право својине уписује у катастру као заједничка својина брачних другова. Такође, као једно од мерила за одређивање реда првенства предвиђена је предност једнородитељским породицама а у којима је углавном тај родитељ жена.

Прикупљање статистичких података

Републички завод за статистику је, као део глобалног MICS програма¹², 2019. године спровео *Истраживање вишеструких показатеља положаја жена и деце у Србији 2019*¹³ и

¹² *Multiple Indicator Cluster Survey*

*Истраживање вишеструких показатеља положаја жена и деце у ромским насељима у Србији 2019*¹⁴.

Током истраживања су коришћена четири упитника, а посебан *Индивидуални упитник за жене старости 15-49 година* садржао је следеће области: *Подаци о жени, Фертилитет, Да ли је последњи порођај био жељен, Здравље мајке и новорођенчета, Контрацепција, Незадовољене потребе, Ставови према насиљу у породици, Виктимизација, Брак/заједница, Одлучивање о репродуктивном здрављу, Сексуално понашање, Задовољство сопственим животом.*

Индивидуални упитник за жену садржао је и питања у вези са тренутним радним статусом жене; прекидима трудноће; кућним посетама патронажних сестара; похађању програма припреме за порођај, познавању контрацептивних метода и њиховом коришћењу или некоришћењу; сет питања о одлучивању о репродуктивном здрављу, а новина су и питања о познавању места где се могу пријавити случајеви насиља у породици.

Резултати МICS истраживања доступни су: <https://www.stat.gov.rs/istrazivanje/mics/>

У другој половини 2020. године почео је процес припреме трећег Индекса родне равноправности у Републици Србији. Истичемо да Србија ни у једном домену не бележи негативне промене.

КТРР је у сарадњи са UN Women израдило прву економску анализу неплаћених послова у области старања, која је спроведена у оквиру пројекта „Родно одговорно управљање - прерасподела неплаћеног рада”. Родна анализа „*Економска вредност неплаћених послова старања у Републици Србији*” би требало да допринесе промени постојећих модела понашања у области економије неге, обавеза жена и неплаћеног рада у домаћинству, комбинујући различите економске и социјалне мере, као и политике запошљавања. Основни циљ анализе био је да се израчуна вредност неплаћеног рада као и удео у БДП-у, што је први корак на путу ка друштвеном и економском признању те вредности и креирању политика и система подршке и услуга у заједници.

Препорука број 48 г) - Брак и породични односи

Комитет препоручује да држава уговорница: г) елиминише дискриминацију жена у вези са имовином и наслеђивањем; изједначи брачну и ванбрачну заједницу у погледу имовинских и наследних права; примени право за заједничко власништво и успостави систем регистрације заједничке имовине.

Новим *Законом о поступку уписа у катастар непокретности и водова*¹⁵ омогућено је да супружници, који у браку стекну непокретност, буду аутоматски уписани као сувласници. Уколико се ради о посебној имовини стеченој у браку, остављена је могућност да се

¹³ Србија МICS 2019

¹⁴ Србија – ромска насеља МICS 2019

¹⁵ „Службени гласник РС”, бр. 41/2018, 95/2018, 31/2019 и 15/2020

супружници добровољно сагласе да само један партнер буде уписан у катастар као власник и о томе ће јавни бележник обавестити Републички геодетски завод.

Према подацима Републичког геодетског завода, свака четврта некретнина у Србији је у потпуном власништву жена, а 11% је у мешовитом поседу.